

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І.І. МЕЧНИКОВА
ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ І ТУРИЗМУ

КОЛОМІЄЦЬ К. В.

ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
з навчальної дисципліни
для студентів геолого-географічного факультету
спеціальності 242 "Туризм"
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр»

ОДЕСА
ОНУ
2022

**УДК 379.85 : 504] : 338.48 (075.8)
К 56**

Укладач:

Коломієць К.В. кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Рецензенти:

Красєха Є.Н. д.б.н., професор кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Приходько З.В. к.г.н., доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

*Рекомендовано до друку вченою радою
геолого-географічного факультету ОНУ імені І.І. Мечникова
Протокол № 7 від 19 квітня 2022*

Коломієць К.В.

С56 Екологічний туризм : методичні рекомендації з навчальної дисципліни для студентів геолого-географічного факультету спеціальності 242 «Туризм» освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» / Коломієць К.В. – Одеса : Одес. нац. ун-т імені І.І. Мечникова, 2022. – 29 с.

Методичні рекомендації містять всю необхідну інформацію з курсу «Екологічний туризм» для студентів спеціальності 242 Туризм освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» на геолого-географічному факультеті ОНУ імені І. І. Мечникова. Методичні рекомендації призначено для студентів денної форми навчання за спеціальністю 242 Туризм освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» і можуть бути використані студентами й викладачами відповідних кафедр.

УДК 502.211(477 – 751.21.3)

© Коломієць К.В., 2022

© Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ ЯК ОДНОГО З ВИДІВ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ТУРИЗМУ	7
Тема 1. Зміст і функції поняття "екологічний туризм".....	7
Тема 2. Екотуризм як інструмент сталого розвитку природи та суспільства ...	8
Тема 3. Вплив екотуризму на природне середовище.....	9
Тема 4. Види небезпек в екотуризмі	11
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОСУВАННЯ ЯКІСНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТИ В ЕКОТУРИЗМІ	13
Тема 5. Менеджмент та маркетинг в екотуризмі.....	13
Тема 6. Екологічні стежки як складова туристичного продукту.....	15
Тема 7. Екологічна сертифікація туризму.....	16
Тема 8. Управління та законодавче забезпечення екотуристичної діяльності.....	17
СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ	19
Змістовий модуль 1. Методологічні принципи та методичні підходи дослідження екологічного туризму як одного з видів альтернативного туризму.....	19
Заняття 1. Зміст і функції поняття "екологічний туризм"	19
Заняття 2. Вплив екотуризму на природне середовище	19
Заняття 3. Види небезпек в екотуризмі.	19
Змістовий модуль 2. Особливості організації та просування якісного туристичного продукту в екотуризмі.....	20
Заняття 4. Менеджмент та маркетинг в екотуризмі	20
Заняття 5. Екологічні стежки як складова туристичного продукту	20
Заняття 6. Екологічна сертифікація туризму	20
Заняття 7. Управління та законодавче забезпечення екотуристичної діяльності	20
САМОСТІЙНА РОБОТА	21
МЕТОДИ КОНТРОЛЮ	23
СПИСОК ДЖЕРЕЛ	26

ВСТУП

Пропонований навчально-методичний комплекс допоможе студентам, що вивчають предмет «Екологічний туризм», освоїти навчальну програму з даної дисципліни. Сучасна концепція екологічного туризму виникла на стику найактуальніших природоохоронних, економічних і соціальних проблем суспільства. Екологічний туризм покликаний, з одного боку, задовольнити людську потребу в спілкуванні з природою і культурою, а з іншого - вирішити соціально-економічні та природоохоронні проблеми віддалених регіонів. Запропоновані рекомендації повинні допомогти студентам поєднувати екологічні та управлінські знання, орієнтуватися в сучасних потребах туристського ринку і тенденціях їх зміни, бути ознайомленими з теорією і практикою організації екологічного туризму.

Метою вивчення дисципліни «Екологічний туризм» є сформування системних знань про зміст, принципи розвитку та організації екологічного туризму.

Предмет вивчення дисципліни – сучасний стан та туристична привабливість різних видів природоохоронних територій світу.

Пререквізити навчальної дисципліни. Ефективність засвоєння змісту дисципліни "Заповідна справа" значно підвищиться, якщо студент попередньо опанував матеріал таких дисциплін як: "Екологія", "Рекреаційні комплекси світу", "Географія туризму", "Маркетинг в туризмі", "Менеджмент в туризмі", "Організація туризму", "Туризм на природоохоронних територіях".

Постреквізити навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Екологічний туризм» вивчається в останньому семестрі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, тому знання, уміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення дисципліни потрібні для використання в подальшій професійній діяльності та для вивчення освітніх компонентів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Завдання курсу:

- розглянути зміст і функції поняття "екологічний туризм" та визначити його роль у рекреаційно-туристичній сфері;
- розглянути соціально-економічні та екологічні аспекти екологічного туризму;
- визначити місце та значення екологічного туризму у розвитку економіки регіону;
- проаналізувати особливості організації та управління екотуристичної діяльністю в Україні та світі;
- розглянути теорію і методологію формування та просування якісного еколого-туристичного продукту на туристичному ринку;
- розглянути особливості створення та функціонування екологічних стежок як туристичних продуктів;
- познайомити з видами небезпек в екотуризмі та методами їх усунення;
- розкрити особливості сертифікації екотуристичної діяльності;
- розглянути законодавчі аспекти організації екотуризму в Україні.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) **загальних**: К03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; К05. Прагнення до збереження навколишнього середовища; К09. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми;

б) **спеціальних (фахових)**: К23. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах; К24. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал; К31. Здатність орієнтуватись в організації туристично-рекреаційного простору.

Очікувані результати навчання.

Програмні результати навчання: ПР04. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору. ПР05. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території. ПР16. Діяти у відповідності з принципами

соціальної відповідальності та громадянської свідомості. ПР22. Професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- головні положення туризмології і формати екологічних турів для різних цільових груп;

- методика організації екотуристичної діяльності;

- географію екологічного туризму;

- різноманіття видів і форм екотуризму;

- типи туристичного природокористування;

- сучасні комп'ютерні технології щодо складання комплексних карт;

- основні світові організації та критерії сертифікації в екотуризмі;

- нормативи щодо ведення екотуристичної діяльності в Україні.

вміти:

- використовувати методи формування екологічно коректного туристичного маршруту в різноманітних рекреаційних ландшафтах регіонів України та світу;

- підготувати та організувати основні варіанти тематичних турів в сфері екологічної освіти і виховання;

- планувати і розробляти природознавчі екскурсії для екологічних стежок;

- обирати оптимальні способи оптимізації взаємовідносин різних форм туризму з довкіллям;

- працювати з тематичними та синтетичними туристичними картами;

- вибирати оптимальні цільові аудиторії для різних екотуристичних маршрутів;

- просувати екотуристичний продукт за допомогою різних маркетингових засобів.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ ЯК ОДНОГО З ВИДІВ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ТУРИЗМУ

Тема 1. Зміст і функції поняття "екологічний туризм".

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Які туристичні клуби кінця XIX століття- початку XX в нашій країні ви знаєте, які займались популяризацією туризму ?
2. Чому на ваш погляд в кінці XIX століття різко зросла чисельність національних парків в США?
3. Які наслідки використання природних територій в "екологічно варварському" режимі? Приведь приклади.

Лекційне заняття

Історія виникнення екологічного туризму. Визначення поняття "екотуризм" та його функції. Місце і роль екотуризму у рекреаційно-туристичній діяльності. Взаємозв'язок екотуризму з іншими формами туризму. Види екотуризму. Екотуризм в межах священних природних місць. Географія туристичних потоків. Історія розвитку "природного туризму" сходить до глибокого минулого. Ще стародавні єгиптяни робили далекі подорожі з метою розширити свої пізнання про навколишній світ. З розвитком організованого туризму одним з перших його напрямів стали саме подорожі у світ природи. Одне з важливих досягнень кінця XX в. - підвищення самосвідомості і розуміння глобальних проблем людства широкими масами. На стику найважливіших природоохоронних, економічних і соціальних проблем сучасності виникла концепція екологічного туризму як одного з найважливіших засобів сталого розвитку природних територій

Питання для самоконтролю:

1. Які причини виникнення і розвитку екотуризму?
2. Назвіть відмінні риси між північноамериканською та західноєвропейською моделями екотуризму.

3. У чому полягають основні особливості екотуризму?
4. Які основні функції виконує екологічний туризм?
5. Приведіть приклади місцевостей, які віднесено до категорії "асоціативний культурний ландшафт".
6. Назвіть приклади священних природних місць, які долучені до екотуристичної діяльності.
7. Які знання може отримати екотурист відвідавши священні природні місця?
8. Назвіть країни в яких найбільш розвинений внутрішній екологічний туризм?
9. Як різноманітність природних зон і ландшафтів позначається на розвитку тих чи інших видів екотуризму?

Тема 2. Екотуризм як інструмент сталого розвитку природи та суспільства

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Як ви розумієте поняття "екологічний туризм"?
2. Дайте визначення поняттю "асоціативний культуринмй ландшафт".
3. Чому в світі в кінці минулого століття початки XXI стрімко розвивається екологічний туризм?

Лекційне заняття

Соціально-економічний ефект екотуризму. Економічні переваги від розвитку екотуризму. Соціально-економічні аспекти розвитку екотуризму. Вплив екотуризму на посилення природоохоронної діяльності. Екологічний туризм у сфері послуг. Екологічні аспекти краєзнавства. Внесок туризму в економічний розвиток регіону тим вище, чим більше в ньому використовуються продукти і матеріали місцевого виробництва, а також місцевий персонал. Туристична діяльність стимулює розвиток сільського господарства, легкої промисловості, виробництва будматеріалів. Доходи від туризму дозволяють більш ефективно використовувати ресурси і застосовувати більш сучасні технології. У ряді держав вживаються спеціальні заходи по

утриманню доходів в країні. Найбільш поширеними з таких заходів є стягування податку на користування землею з приватних організацій і введення системи вхідних плат і такс з туристів, де передбачені пільги для місцевих жителів і організацій.

Питання для самоконтролю:

1. Які на Ваш погляд причини розвитку таких видів екотуризму як спостереження за птахами, китами або іншими тваринами?
2. В чому виявляються основні немонетарні переваги екотуризму?
3. Поясніть чому 55% валового доходу від туризму в країнах, що розвиваються повертається назад в розвинені країни? Якими методами можна зменшити цей відтік?
4. Назвіть проекти розвитку екологічного туризму в країнах світу та їх результати.
5. Складіть схему взаємозв'язку туристських послуг із всіма секторами сфери послуг.
6. Ознайомтесь у бібліотеці з матеріалами краєзнавців-дослідників щодо регіону Вашого проживання. Складіть опис книг, статей та картографічних творів, корисних при розробці екотуристичних маршрутів.

Тема 3. Вплив екотуризму на природне середовище.

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. В чому полягають екологічні аспекти краєзнавчої роботи?
2. Чому екологічні стежки є сполучною ланкою у туристсько-краєзнавчих дослідженнях?
3. Які картографічні твори можна використовувати під час розробки екотуристичних маршрутів?

Лекційне заняття

Вплив на геологічні формації та ґрунти. Вплив на водні ресурси. Вплив на флору та фауну. Погіршення естетичних властивостей ландшафтів. Небувале

зростання числа прихильників природного туризму створив цілий комплекс проблем, які п'ятдесят років тому ніхто не міг і уявити. Надмірний і неконтрольований потік туристів нерідко є причиною деградації природного середовища, зниження біологічного і культурного розмаїття. Негативні ефекти від туризму можуть поширюватися і за межі ПОТ, зачіпаючи інтереси навколишніх поселень. При цьому відмічено: ті місця, де приплив відвідувачів сильно збільшився, можуть згодом зазнати швидкий спад туристичного бізнесу - адже учасників природних турів привертає саме можливість відчутти себе "далеко від всіх і вся".

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть приклади негативного впливу туристичної діяльності на геологічні формації. Які шляхи вирішення проблем пропонуються?
2. Яким чином туристична діяльність може порушувати властивості ґрунту?
3. Назвіть приклади водних об'єктів якості води в яких погіршилась в наслідок рекреаційної діяльності.
4. Як присутність туристів може змінювати харчову поведінку тварин? Чи можна уникнути подібних негативних ефектів?
5. Що Ви розумієте під естетичними властивостями ландшафтів?
6. Яким чином розвиток туристичної діяльності на певних територіях може вплинути на традиційне життя аборигенних народів?
7. Приведіть приклади як із збільшенням рекреаційного навантаження на певну територію змінюються рослинні формації?
8. Розставте екосистеми від найменш стійких на найбільш витривалих щодо рекреаційного навантаження: альпійські луки, морські узбережжя, хвойні ліси, болотяні екосистеми, степові ландшафти.
9. Наведіть приклади, як в Україні вирішується проблема накопичення сміття на територіях, де найбільш розвинений природний туризм.

Тема 4. Види небезпек в екотуризмі

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Назвіть країни-лідери в сфері екотуризму в Африці?
2. Які фактори можуть вплинути на вибір туристського району, в межах якого буде прокладений екотуристичний маршрут?
3. Як екотуристична діяльність впливає на флору та фауну?
4. Якими заходами можна попередити негативний вплив екотуризму на місцеві громади?

Лекційне заняття

Безпека, пов'язана з санітарно-епідеміологічною обстановкою. Види небезпек при проходженні екостежками. Об'єктивні й суб'єктивні види небезпек. Методи профілактики загрозливих ситуацій. Безпека - одна з ключових позицій туризму. Екологічний туризм не є винятком, навпаки, відвідування "нецивілізованих" територій створює додаткові ризики, про які туристи повинні бути заздалегідь поінформовані. Плануючи екологічні тури, особливо в тропічні країни, слід оцінити фізичні можливості, визначитися зі станом власного здоров'я і відповідно йому вибрати маршрут. Безпека в екологічному туризмі складається з трьох компонентів: особиста безпека екотуристів; безпека їх майна; безпека навколишнього природного середовища, в якій подорожують туристи, тобто фактично безпека використовуваних природних туристських ресурсів.

Питання для самоконтролю:

1. У чому ви бачите шляхи зниження ризику захворювання на інфекційні хвороби під час екологічного подорожі?
2. Розкажіть про способи передачі інфекції, шляхи її попадання в організм людини, про основні методи профілактики тропічних хвороб?
3. Які характеристики об'єднуються поняттям "безпека території"?
4. Які заходи і які джерела інформації дозволяють знизити рівень небезпеки, пов'язаної з політичною нестабільністю?

5. Розкажіть про основні заходи безпеки в гірському, кінному, водному та спелеотуризму.
6. Нанесіть на контурну карту області поширення таких захворювань як холера, черевний тиф, малярія, жовта гарячка.
7. Ознайомтесь з сайтом Міністерства охорони здоров'я України. Знайдіть інформацію щодо основних правил вакцинації при виїзді у небезпечні країни.
8. Складіть перелік інфекційних захворювань за регіонами світу.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОСУВАННЯ ЯКІСНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В ЕКОТУРИЗМІ

Тема 5. Менеджмент та маркетинг в екотуризмі

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Що ви розумієте під поняттям "маркетинг"?
2. Для чого потрібен кадастр еколого-туристичних ресурсів?
3. Яку інформацію потрібно включати при підготовці огляду еколого-туристичних ресурсів?

Лекційне заняття

Кадастр та інвентаризація еколого-туристичних ресурсів. Картографічне забезпечення в екотуризмі. Карти для туристів і екскурсантів. Картографічне забезпечення для планування туристичної діяльності. Вибір цільового ринку в екотуризмі. Особливості створення екотуристичного продукту. Розробка програми екотуру. Фактори ціноутворення екотуристичного продукту. Комунікаційна політика в екотуризмі. Образ території як фактор розвитку екологічного туризму. Ландшафтне планування та організація об'єктів екотуризму.

Менеджмент екологічного туризму покликаний створити систему управлінської діяльності, спрямовану на найкраще задоволення потреб людей в активному відпочинку, оздоровленні, інтелектуальному розвитку (прогулянки, екскурсії, тури та подорожі), що реалізується через органічне усвідомлене спілкування з природою на основі взаємної вигоди. Маркетинг - один з найбільш важливих факторів успішного розвитку екотуристичної діяльності. Ретельно продуманий маркетинг особливо важливий в тих випадках, коли природоохоронні території зацікавлені в прийомі невеликої кількості "цільових" туристів і організації високоспеціалізованих турів.

Питання для самоконтролю:

1. Чому питання розробки якісної картографічної продукції для туристів залишається актуальним?
2. Складіть анкету з питаннями для оцінки потенційної цільової аудиторії екотурів.
3. Проведіть анкетування серед Ваших колег та підсумуйте результат.
4. Чому при розробці екотурів важливо знати для яких категорій екотуристів розроблюється певний туристичний продукт?
5. Які зовнішні фактори потрібно брати до уваги при формуванні ціни саме екотурпродукту?
6. Назвіть внутрішні чинники ціноутворення?
7. Чому, на Вашу думку, екотуристи згодні платити більше за екотури, хоча комфортність умов при проведенні екотуру в більшості випадків нижче, ніж в звичайних турах?
8. Яким чином туристський образ території впливає на розвиток екотуризму? Приведіть приклади.
9. Приведіть приклади екологічних, які функціонують в межах національних природних парків світу.
10. Ознайомтесь з можливостями геоінформаційної системи Google Планета Земля (www.google.com/earth).
11. Ознайомтесь з Інтернет-ресурсом SAS.Планета (www.sasgis.org).
12. Підготуйте огляд еколого-туристичних ресурсів (первинна туристична пропозиція) за вищенаведеним планом національного природного парку або регіонального ландшафтного парку України (на вибір).
13. Підготуйте огляд похідної туристичної пропозиції для біосферних заповідників України (один на вибір).
14. Підготуйте опис програми екотуру на період 4-7 днів за вищезазначеним планом. В якості об'єктів екотуризму

рекомендується використовувати біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки.

15. Знайдіть схеми зонування природоохоронних об'єктів (біосферних заповідників, НПП). Порівняйте як схеми співвідносяться з пропонованими екотуристичними маршрутами на цих природоохоронних територіях.

Тема 6. Екологічні стежки як складова туристичного продукту.

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Які природні зони представлені на території нашої країни?
2. Чи подорожували ви маркованими туристичними стежками?
3. Які вимоги висуваються до туристичних екостежок?
4. Як ви розумієте поняття «критерій психокомфортності» в екологічному туризмі?

Лекційне заняття

Історія виникнення екостежок. Критерії класифікації екостежок. Європейські транснаціональні пішохідні екомаршрути. Критерії надання знаку якості екомаршрутам. Екологічна етика мандрівника. Екологічна стежка – це спеціально обладнаний маршрут, який проходить через різні екологічні системи й інші природні об'єкти, архітектурні пам'ятки, які мають естетичну, природоохоронну й історичну цінність; на екологічній стежці відвідувачі отримують усну (за допомогою екскурсовода) або письмову (стенди, таблички) інформацію про ці об'єкти. Організація екологічних стежок – одна з форм виховання екологічного мислення та світогляду.

Питання для самоконтролю:

1. Яких принципів необхідно дотримуватися при проектуванні екостежки?
2. Назвіть критерії, згідно яких європейські екостежки отримують знак якості.

3. З якою метою розраховується пропускна здатність природоохоронних територій та екостежок? Які фактори потрібно брати до уваги?

4. Які ви знаєте транс'європейські пішохідні маршрути?

5. Де на території України можна подорожувати маркованими екостежками?

Тема 7. Екологічна сертифікація туризму.

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. З якою метою запроваджують сертифікацію в туристичній діяльності?

2. Яка історія виникнення екологічної сертифікації туристичних послуг?

3. Чому на ваш погляд не існує єдиної програми сертифікації, яка б діяла для всіх підприємств туристичної сфери?

Лекційне заняття

Сутність процесу сертифікації. Програми сертифікації в екотуризмі. Критерії сертифікації. Важливим способом правового регулювання в галузі екотуризму є сертифікація туристичного продукту. Сертифікація - це процедура, за допомогою якої визнаний в установленому порядку орган документально засвідчує відповідність продукції, систем якості, систем управління якістю, систем екологічного управління, персоналу встановленим законодавством вимогам. В даний час в світі існує досить багато програм і організацій, що спеціалізуються в області добровільної екологічної сертифікації. Екологічна сертифікація особливо важлива для тих організацій, підприємств, курортів, туристичних компаній, які хотіли б розвивати стійкий (і в тому числі екологічний) туризм і виходити на міжнародний рівень. У туристичній галузі різні організації розробили програми сертифікації для різних аспектів туризму.

Питання для самоконтролю:

1. Чому, на Вашу думку, з'явилась екологічна сертифікація?

2. Які переваги пропонує сертифікація для підприємців, споживачів, навколишнього середовища та місцевих спільнот?

3. Назвіть найбільш поширені у світі програми сертифікації та їх відмінні риси.
4. Згадайте, які програми сертифікації представлені в нашій країні. Наведіть приклади.
5. Чи існують в Україні національні програми екологічної сертифікації, які діють в сфері туризму?

Тема 8. Управління та законодавче забезпечення екотуристичної діяльності.

Питання для повторення теоретичного матеріалу і самопідготовки

1. Які міжнародні організації, що підтримують екологічний туризм в світі, ви можете назвати?.
2. Які громадські організації з підтримки екотуризму функціонують в Україні?
3. Що ви знаєте про національні парки Перу?

Лекційне заняття

Міжнародні організації, які планують і підтримують екологічний туризм у світі. Правова основа екотуризму в Україні - Закон України про Природно-заповідний фонд, Закон України про охорону навколишнього природного середовища, Програма перспективного розвитку заповідної справи, положення про діяльність природних заповідників, положення про діяльність біосферних заповідників, положення про діяльність національних природних парків, Закон України про туризм. У підтримці та розвитку екологічного туризму беруть участь як організації, спеціально створені для цієї мети, так і найбільші міжнародні структури, які мають широкий спектр природоохоронних цілей і економічно підтримують розвиток екологічного туризму, як один із напрямів діяльності, що сприяє сталому використанню природних ресурсів планети. Міжнародні природоохоронні організації також вносять істотний внесок в розвиток екологічного туризму в світі.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть найвідоміші міжнародні організації, які працюють у сфері екологічного туризму. Які завдання вони вирішують?
2. Наведіть приклади проектів з екологічного туризму, в яких приймали участь міжнародні екологічні фонди.
3. Ознайомтесь із текстом закону України "Про туризм". Які організаційні форми та види туризму згадані в цьому законі?
4. У чому полягає відмінність природних заповідників від національних природних (регіональних ландшафтних) парків у сфері їх використання?

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Змістовий модуль 1. Методологічні принципи та методичні підходи дослідження екологічного туризму як одного з видів альтернативного туризму.

Заняття 1. Зміст і функції поняття "екологічний туризм"

Причини виникнення і розвитку екотуризму.

Відмінні риси між північно-американською та західно-європейською моделями екотуризму.

Перспективи розвитку екотуризму в Україні та світі.

Фактори, що сприяють розвитку екотуризму.

Фактори, що стримують розвиток екотуризму.

Основні функції екотуризму.

Заняття 2. Вплив екотуризму на природне середовище

Приклади негативного впливу туристичної діяльності на геологічні формації.

Приклади водних об'єктів якості води в яких погіршилась в наслідок рекреаційної діяльності.

Приклади впливу туризму на тваринний світ та флору.

Заняття 3. Види небезпек в екотуризмі.

Поширення інфекційних захворювань за регіонами світу.

Небезпечні представники флори та фауни при організації екотурів за різними регіонами.

Кліматичні небезпечні явища під час проходження екомаршрутів.

Суб'єктивні види небезпек в екотуризмі.

Змістовний модуль 2. Особливості організації та просування якісного туристичного продукту в екотуризмі.

Заняття 4. Менеджмент та маркетинг в екотуризмі

Еколого-туристичні ресурси України та розвиток екотуризму на охоронюваних природних територіях.

Картографічна продукція для туристів.

Інтернет-ресурси для отримання інформації.

Анкетування потенційної цільової аудиторії.

Споживчі властивості туристичного продукту.

Опис програми екотуру різної тривалості.

Внутрішні й зовнішні чинники ціноутворення.

Засоби просування турпродукту.

Заняття 5. Екологічні стежки як складова туристичного продукту

Принципи проектування екостежок.

Системи знакування екостежок в Україні та світі.

Методи розрахунку пропускної здатності

Заняття 6. Екологічна сертифікація туризму

Переваги, що пропонує сертифікація для підприємців.

Переваги, що пропонує сертифікація для споживачів

Переваги, що пропонує сертифікація для навколишнього середовища.

Переваги, що пропонує сертифікація для місцевих спільнот.

Заняття 7. Управління та законодавче забезпечення екотуристичної діяльності

Міжнародні організації, що займаються екологічним туризмом.

Проекти з екологічного туризму, в яких приймали участь міжнародні екологічні фонди.

Регіональні програми щодо розвитку екологічного туризму.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Методологічні принципи та методичні підходи дослідження екологічного туризму як одного з видів альтернативного туризму.	30
1.	Основні терміни в екологічному туризмі. Скласти схему	3
2.	Наукові школи та методологічні напрями дослідження в екологічному туризмі. Скласти конспект	3
3.	Світовий досвід організації екотуристичної діяльності в межах охоронюваних природних територій. Скласти конспект	3
4.	Історія розвитку екотуризму в Україні. Скласти конспект	3
5.	Характеристика забезпеченості туристично-рекреаційними ресурсами регіонів України. Розміщення охоронюваних природних територій. Скласти конспект	3
6.	Нормування антропогенного навантаження. Скласти конспект	3
7	Вплив екотуризму на санітарний стан ділянок. Підготувати реферат	3
8	Вплив екологічного туризму на естетичний стан ландшафту. Вплив екологічного туризму на культурне середовище. Підготувати доповідь	3
9	Поняття екологічна етика. Поняття екологічна естетика. Правила поведінки в природі. Скласти конспект	3
10	Сучасні погляди на розвиток екотуризму на заповідних територіях. Написати реферат.	3
	Змістовий модуль 2. Особливості організації та просування якісного туристичного продукту в екотуризмі	28

11.	Підготуйте рекламу для екотуру, розробленого Вами	2
12.	Візьміть участь у роботі або відвідайте туристичну виставку. Ознайомтесь з презентаційними та супутніми матеріалами учасників виставки.	4
13.	Приведіть приклади такого виду діяльності в рекламі туризму як паблік рілейшнз (документальні та художні фільми, журнали, інтерв'ю, фотовиставки). Підготуйте доповідь.	4
14.	Знайдіть схеми зонування природоохоронних об'єктів (біосферних заповідників, НПП). Порівняйте як схеми співвідносяться з пропонованими екотуристичними маршрутами на цих природо-охоронюваних територіях.	2
15.	Ознайомтесь із програмами та критеріями сертифікації туристичної діяльності в Україні. Скласти таблицю з основних критерії оцінки.	2
16.	Найвідоміші міжнародні нормативно-правові акти у сфері туризму. Скласти конспект	2
17.	Ознайомтесь із текстом закону України "Про екологічну мережу України". Як, на Вашу думку, формування екологічної мережі впливатиме на розвиток екологічного туризму в нашій країні? Підготувати доповідь.	2
	Разом	58

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточне контрольне опитування, оцінювання семінарських доповідей та виконання індивідуальних завдань; підсумковий контроль - залік. В обов'язковому порядку здійснюється облік відвідування студентами усіх видів занять.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	20	100
10	10	10	10	10	10	10	10		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання для підсумкового контролю:

Змістовий модуль 1.

1. Сучасні підходи до визначення поняття „екологічний туризм”.
2. Основні концепції й моделі екологічного туризму.
3. Сутність поняття „екологічний туризм”, його відмінність від інших природоорієнтованих видів туризму.
4. Історичні й гносеологічні основи екологічного туризму.
5. Основні завдання й функції екологічного туризму.
6. Принципи екологічного туризму.
7. Основні групи й види екотуризму.
8. Ознаки екологічного туризму.
9. Функції екологічного туризму.
10. Необхідність стійкого розвитку туризму.
11. Роль екологічного туризму в стійкому розвитку територій.
12. Поширення екологічного туризму.
13. Природні парки як об’єкти екологічного туризму.
14. Національні парки як об’єкти екологічного туризму.
15. Державні природні заказники як об’єкти екологічного туризму.
16. Пам’ятники природи як об’єкти екологічного туризму.
17. Особливості використання заповідників як об’єктів екологічного туризму.
18. Характеристика основних об’єктів екологічного туризму в Європі.
19. Характеристика основних об’єктів екологічного туризму в Азії.
20. Характеристика основних об’єктів екологічного туризму в Північній Америці.
21. Характеристика основних об’єктів екологічного туризму в Південній Америці.
22. Характеристика основних об’єктів екологічного туризму в Африці.
23. Характеристика основних об’єктів екологічного туризму в Австралії.

Змістовий модуль 2.

1. Поняття про екологічні тури, їхні основні цілі й завдання.
2. Типологія учасників екологічних турів.
3. Необхідні умови для формування екологічних турів.
4. Вимоги до екологічних турів.
5. Методика розробки екотурів.
6. Комплектування туристських груп.
7. Організація роботи керівників туристської групи в походах.
8. Проектування екотурів.
9. Суть поняття „безпека в екотуризмі”, чинники небезпеки виникнення екстремальних ситуацій у туристському поході.
10. Психологічний аспект подолання екстремальних ситуацій і катастроф.
11. Медичний аспект екстремальних ситуацій і катастроф.
12. Туристичний потенціал України як міжнародного туристичного центру.
13. Географія об'єктів екологічного туризму, розміщених в Україні.
14. Особливості розвитку екологічного туризму в регіоні Українського Причорномор'я.
15. Основні міжнародні організації, які займаються підтримкою та фінансуванням екологічного туризму.
16. Мінімізація негативного впливу туризму і відпочинку на природні комплекси й історично-культурні об'єкти.
17. Послуги надавані охоронюваними природними територіями в сфері туризму.
18. Інформаційне обслуговування відвідувачів.
19. Облаштуваність території для розвитку екотуризму.
20. Державна політика в галузі створення дійсної нормативно правової бази в галузі екотуризму.
21. Аналіз існуючих і прогнозування основних показників розвитку екологічного туризму в довгостроковій перспективі.
22. Розробка територіальної організаційної стратегії з розвитку екотуризма.
23. Методика складання плану екскурсії різної тривалості.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Основна література:

1. Вишневський В. І. Екологічний туризм : навчальний посібник. К. : Інтерпрес ЛТД, 2015. 140 с.
2. Дмитрук О. Ю., Дмитрук С. В. Екотуризм: Навч. посіб. К: Альтерпрес, 2009. 382 с.
3. Кифяк В. Ф. Організація туризму. Чернівці : Книги-XXI, 2007. 344 с. , с. 84
4. Козловський О.Ю., Борисюк Б.В. Екологічний туризм : навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2011. 202 с.
5. Петрук В.Г. та ін. Екогеографія та екотуризм: Підручник / В. Г. Петрук, О.В. Бондарчук, І.А. Трач, О.Ю. Панасюк, Ю.І. Царук, В.Д. Ваколюк. Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2016. 178 с.
6. Сич В.А., Яворська В.В., Коломієць К. В. Основи екологічного туризму. 2-е видання доповнене. Навчальний посібник. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2018. 240 с.
7. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. / Г. О. Сорокіна. Луганськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. 206 с.
8. Tranchenko L. V., Yavorska V. V., Kolomiyets K. V. Direction of activation of Ecotourism development in Ukraine. Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки. Том 25. Випуск 2(37) 2020. 213-225.

Допоміжна література:

1. Екологічна стежка (методика, організація, характеристика модельної стежки “Лісники”) / Я. Т. Дідух, В. М. Єрмоленко, О. Т. Крижанівська та ін. К. : [б. в.], 2000.
2. Козловський Є.В. Правове регулювання туристичної діяльності. Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2015.–272 с.

3. Коломієць К. В., Яворська В.В., Сич В.А. Територіальна організація туристично-рекреаційної діяльності регіону Українського Причорномор'я : монографія. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2018. 290 с.
4. Красеха Е.Н. Введение в экологическую этику. Учебное пособие - Одесса: Астропринт, 2016. - 356 с.
5. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія і практика : навч. посібник / М. П. Мальська, В. В. Худо. К.: Центр учбової літератури, 2007. 424 с.
6. Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційні складові у плануванні території регіону Українського Причорномор'я. Вісник Одеського національного університету. Серія Географічні та геологічні науки. Одеса, 2015. Том 20. Вип. 2. С. 121-132.
7. Сич В. А., Коломієць К. В. Транс'європейська мережа туристичних пішохідних маршрутів. Географія та туризм. Київ: Київський національний університет ім. Т.Г.Шевченка, 2017 р. Вип. 40. С.18-28
8. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. 336 с.
9. Смолій В. А. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух. К.: Видавничий дім "Слово", 2006. 372 с.
10. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Т. І. Ткаченко. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 463 с.
11. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С. Планування територій: Навч. посіб. Херсон: Грінь, Д.С., 2014. 268 с.
12. Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Особливості формування екомережі регіону Українського Причорномор'я. Вісник Одеського національного університету. Серія Географічні та геологічні науки. Одеса, 2015. Том 20. Вип. 4. С. 129-143.

Електронні інформаційні ресурси

1. www.menr.gov.ua — сайт Міністерства екології та природних ресурсів України.
2. www.mns.gov.ua — сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій.
3. www.unwto.org — сайт Всесвітньої туристичної організації ООН.
4. www.ecotourism.org — сайт Міжнародної екотуристичної організації.
5. www.etc-corporate.org — сайт Європейської туристичної комісії.
6. <http://greenglobe.com> — сайт міжнародної організації Green Globe з екологічної сертифікації в туризмі.
7. www.nationalgeographic.com — сайт Національного географічно-го товариства.
8. www.ecotourismrussia.ru — інформаційний сайт з екотуризму.
9. <http://uaeta.org/ua/top/index> — сайт Української асоціації активного та екологічного туризму.
10. www.intour.com.ua — сайт журналу “Міжнародний туризм”.
11. <http://tourlib.net> — сайт туристичної бібліотеки.

Навчальне видання

Коломієць Катерина Василівна

Екологічний туризм

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з навчальної дисципліни

для студентів геолого-географічного факультету

спеціальності 242 "Туризм"

освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр»